

*В. М. Юхименко,
аспірант 2-го року навчання,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка*

НЕОБХІДНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ ПРУДЕНЦІЙНОГО НАГЛЯДУ ЗА СТРАХОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ В УКРАЇНІ

*V. Yukhumenko,
2nd year PhD student, Taras Shevchenko National University of Kyiv*

THE NECESSITY OF APPLYING PRUDENTIAL SUPERVISION OF INSURANCE IN UKRAINE

У статті розглянуто особливості пруденційного режиму регулювання страхової діяльності. Висвітлено основні проблеми розвитку вітчизняного страхового ринку в сучасних умовах. Також обґрунтовано заходи, що необхідні для забезпечення дієвого ринку страхових послуг в Україні та необхідність його державного регулювання. Визначено головні складові елементи пруденційного нагляду за страховими організаціями. Окреслено перспективи запровадження пруденційного регулювання на страховому ринку України.

The paper shows peculiarities of the prudential regulatory regime for insurance business. The article presents essential problems of the national insurance market in current conditions. Also, the study observes the necessity of ensuring an effective insurance market in Ukraine and vital need for its regulation. There are determined the main components of prudential supervision of insurance organizations. The study outlines the prospects of implementation prudential regulation on the insurance ukrainian market.

Ключові слова: платоспроможність, пруденційний нагляд, регулювання, страхова організація, страховий ринок.

Key words: solvency, prudential supervision, regulation, insurance organization, insurance market.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Страхову діяльність від усіх інших видів діяльності, відрізняє специфічний рух грошових потоків, які внаслідок інфляції можуть втратити свою вартість і призвести до банкрутства страхових організацій як фінансових інститутів і втрати страхувальниками страхового захисту. У зв'язку з цим, досить важливе значення має державне фінансове регулювання страхової діяльності, яке в усіх країнах світу відрізняється жорсткими фінансовими інструментами, адже це безпосередньо пов'язано із забезпеченням стабільності соціально-економічного розвитку країни. Вперше, на теренах Європи умови державного регулювання страхових організацій сформулював у 1903 році Закон Швеції "Про діяльність страхових організацій". Сучасні ринкові умови підтверджують необхідність не лише удосконалення чинних, а й пошуку нових інструментів для регулюючих систем. Відкритість страхових ринків обумовлює розвиток співпраці й інформаційної взаємодії між страховими регуляторами з метою забезпечення фінансової стабільності підвищення захисту інтересів страхувальників.

На сьогодні в Україні, існує необхідність в удосконаленні і гармонізації системи державного регулювання страхової діяльності. Наразі залишається актуальним питання щодо впровадження дієвих фінансових інструментів, які б надали можливість вітчизняним орга-

нам державного регулювання ефективно впливати на розвиток страхового ринку. Досягнення зазначеної мети можливе лише за умови використання важелів фінансового впливу на страхову сферу за допомогою пруденційного нагляду.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідженню державного регулювання страхового ринку присвячені праці багатьох вітчизняних науковців і практиків, серед яких можна назвати В.Д. Базилевича, О.І. Барановського, Н.М. Внукову, Л.В. Временко, О.О. Гаманкову, А.М. Єрмошенка, Л.В. Нечипорук, С.С. Осадця, Р.В. Пікус, Н.В. Ткаченко та інших.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті є аналіз системи пруденційного регулювання страхової діяльності, обґрунтування необхідності комплексного його запровадження в Україні, а також виявлення прогалин, які необхідно усунути для подальшого вдосконалення системи державного регулювання страхування в Україні.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Пруденційний нагляд є складовою частиною загальної системи нагляду, що проводять органи, які здійснюють державне регулювання страхового ринку. Він ба-

зується на систематичному проведенні оцінки загального фінансового стану страховиків, результатів діяльності системи та якості управління нею, дотриманні обов'язкових нормативів та інших показників і вимог, що обмежують ризики за операціями з фінансовими активами тощо.

Система державного регулювання і нагляду потрібна для "підтримки ефективних, безпечних, справедливих і стабільних страхових ринків, для сприяння зростання і конкуренції в рамках страхового сектору [1].

Згідно з основними принципами страхування та методології, розроблені Міжнародною асоціацією органів нагляду за страховою діяльністю (IAIS), виокремлюють чотири сфери державного впливу та регулювання у страхуванні, а саме:

- пруденційне (попереджувальне) регулювання (запобігання нестабільності фінансової системи та неплатоспроможності страховиків);
- правове регулювання відносин (страховиків, посередників і споживачів);
- економічне регулювання (податкові важелі для стимулювання або обмеження певних дій на страховому ринку);
- боротьба з відмиванням грошей та протидія фінансуванню тероризму [1].

Вищезазначені напрями державного регулювання та контролю у сфері страхування закріплені в директивах Європейського союзу. Наближення стандартів діяльності вітчизняного страхового ринку до міжнародних вимог, підвищення рівня її надійності та стійкості українських страховиків є пріоритетом державної системи регулювання страхових організацій. При цьому важливою складовою цього процесу є пруденційне регулювання страхових організацій [2, с. 12].

Система пруденційного нагляду, яка діє на території Європи, вимагає від наглядових органів та страховиків моніторингу виконання нормативної платоспроможності, розрахунку достатності страхових резервів та інвестування, перевірка надійності систем управління, якості ведення бухгалтерського обліку, систем ризик-менеджменту, внутрішнього контролю тощо. Тому, з метою побудови якісної системи пруденційного нагляду в Україні, необхідно розробити основні підходи нагляду за страховою діяльністю, виходячи, перш за все, з реальної оцінки ризиків діяльності страховиків і впливу потенційних загроз на їх платоспроможність і фінансову стійкість.

Пруденційний (пер. з англійської "prudential" означає розумний, обачливий). Слід зазначити, що в літературі сутність пруденційного нагляду розглядається лише в рамках банківської та кредитної діяльності. Однак останнім часом цей термін застосовується і по відношенню до страхової діяльності. Виходячи з суті перекладу, можна зрозуміти, що метою пруденційного регулювання є завчасне попередження проявів неплатоспроможності страховиків. Також очевидним є те, що воно повинно відбуватись шляхом запровадження комплексного врахування ризиків, моделей, які характеризують ступінь нараженості страхових організацій на ризики, з якими вони постійно стикаються при здійсненні своєї діяльності.

Таким чином, дієва система пруденційного регулювання має складатися з елементів, по-суті напрямків державного впливу, які націлені на прорахунок та забезпечення моніторингу великої кількості даних. Схема елементів, які повинні бути включені до системи пруденційного нагляду страхових організацій наведена на рисунку 1.

Для розуміння необхідності використання пруденційного регулювання страхування необхідно оха-

Рис. 1. Складові елементи системи пруденційного регулювання страхового ринку

рактиризувати кожен з вищезазначених елементів. Так, моніторинг поточного стану страховиків призначений для забезпечення постійного спостереження за фінансовим станом страхових організацій в змінних умовах зовнішнього світу. Важливим тут також є процес систематизації отриманих даних та правильної інтерпретації вихідної інформації. Для об'єктивного застосування даного елемента, необхідно сформулювати перелік показників, які підлягають спостереженню. При цьому ефективність системи пруденційного регулювання буде залежати, переважно, від якості і надійності аналізу, а також від інформації, покладеної в основу оцінки платоспроможності страховиків.

Система раннього попередження — це основа, на якій має базуватися система пруденційного нагляду. Цей елемент повинен передбачувати вірогідність настання кризової ситуації на страховому ринку, виходячи з поточної ситуації на ньому, визначення профілю ризиків та вивчення макроекономічних умов, які склалися. Він також дозволяє виявляти нагромадження кількісних і якісних змін, які можуть привести до негативних наслідків на страховому ринку і окремих страховиків. В Україні система раннього попередження представлена аналізом фінансового стану, який проводиться за допомогою оцінювання відносних коефіцієнтів, їх динаміки, а також динаміки ключових абсолютних показників (платоспроможності, рентабельності, ліквідності та ін.). Така система була розроблена з метою стандартизації процедур здійснення аналізу діяльності страховиків, а також своєчасного виявлення ризиків у їх діяльності.

Відповідно до рекомендацій, тести раннього попередження — це система порівняння фактичних фінансових показників діяльності страховиків з визначеними показниками, їх узагальнення та оцінка ризиків діяльності страховиків. Тести раннього попередження використовують для визначення рівня фінансової надійності страховиків, який розраховують за даними річної фінансової звітності. Згідно з рекомендаціями здійснюється аналіз капіталу, активів, перестраховування, страхових резервів, дохідності, ліквідності і надається відповідна оцінка [5].

Для ефективного функціонування системи пруденційного нагляду страховиків, необхідне запровадження всіх її елементів. Проте, наразі в Україні впроваджені лише дві її складові. Тому для налагодження контролю за дотриманням належного рівня платоспроможності окремих страхових організацій та забезпечення фінансової стійкості страхової системи України в цілому, необхідне якомога швидше впровадження у повсякденну практику решти елементів пруденційного регулювання.

Водночас для досягнення даної мети, існує потреба у налагодженні ефективної роботи відокремленого уповноваженого державного органу (Нацкомфінпослуг), за допомогою якого держава має здійснювати регулювання та контроль діяльності страхових організацій в Україні. Проте зміни, які плануються щодо створення мегарегулятора на ринку фінансових послуг, та перед-

бачає ліквідацію Нацкомфінпослуг і передачу її функцій Національному банку України і Нацкомісії з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР), наврядчи будуть сприяти швидкому та ефективному запровадженню всіх елементів пруденційного нагляду.

Ретро- і перспективний аналіз тенденцій розвитку страховиків необхідний для аналізу та виявлення закономірностей досліджуваних показників, а також побудова, на основі виявлених закономірностей, можливих перспективних тенденцій розвитку.

Використання сценарних аналізів на страховому ринку як ключового інструменту для визначення причинно-наслідкових зв'язків і факторів зміни досліджуваних показників, дозволяють визначити характер та ймовірність взаємодії різних секторів економіки та страхової системи. Розкриття і аналіз цих зв'язків дозволяє оцінити напрям та послідовність розвитку подій на страховому ринку у випадку зміни ситуації в будь-якому з секторів економіки. Більше того, за наявності відповідних математичних і статистичних моделей, можливо одержати оцінку ймовірного часу настання та обсягів наслідків, які виникатимуть в результаті дії дестабілізуючого впливу на певний сектор економіки та дані щодо можливого впливу цих наслідків на страхову систему в цілому та на окремі страхові організації зокрема.

Оцінка потенціальних дестабілізаційних чинників на діяльність страховиків, тобто стрес-тестування, необхідне для аналізу та оцінки здатності страховиків протидіяти виключним, але ймовірним дестабілізуючим впливам. При цьому під виключними, але вірогідними дестабілізуючими впливами, як правило, розуміють надзвичайні події, вірогідність настання яких є невеликою але, які, в разі настання, можуть викликати надзвичайно масштабні небажані наслідки на ринку і призвести до суттєвих втрат страхових організацій. Також стрес-тестування може допомогти здійснити розподіл ризиків за пріоритетами. Стрестестування поєднує в собі елементи якісного і кількісного аналізів. Кількісний аналіз має на меті визначення масштабів та послідовності виникнення несприятливих подій і можливої сили їх впливу на різноманітні показники діяльності страховиків. Метою якісного аналізу є оцінка можливостей страховика мінімізувати потенційні втрати і визначити комплекс заходів, які необхідно здійснити для зниження рівня ризиків і збереження необхідного рівня стійкості страхових організацій. Як правило, стрестестування здійснюється для раннього виявлення ознак неплатоспроможності страховика, тобто аналізу за допомогою математичних сценаріїв розвитку його фінансової стійкості та платоспроможності в залежності від різних зовнішніх ефектів та коливань на фінансових ринках, а також для розробки заходів зі зменшення можливих несприятливих наслідків.

Окрім цього на сьогодні на страховому ринку України сформувався чимало проблем, вирішення яких лежать в площині державного регулювання його розвитку. Відсутність ціленаправленої державної політики щодо стратегії розвитку ринку страхових послуг, нестабільне фінансове та політичне становище країни, процвітаючий рівень недовіри населення до страхування є основними гальмуючими чинниками розвитку вітчизняного ринку страхування. Головними напрямками його розвитку, повинні стати:

- реалізація єдиної стратегії розвитку вітчизняного страхового сектору та його окремих складових;
- приведення чинного законодавства у відповідність з нормами, правилами та вимогами країн Європейського союзу;
- вдосконалення державного нагляду шляхом впровадження пруденційного нагляду за страховою діяльністю, що передбачає комплексний контроль таких параметрів діяльності страховиків, як внутрі-

шня система управління і контролю за ризиками, прозора фінансова звітність, виявлення недоліків у діяльності страховиків на різних стадіях їх розвитку тощо;

- сприяння зростанню довіри населення до страхових організацій та посередників.

ВИСНОВКИ

Отже, запровадження системи пруденційного регулювання страхових організацій відкриє можливість комплексного розгляду діяльності страхових організацій з урахуванням їх економічного стану, структурних змін та нараженості на основні ризики. Це дозволить суттєво підвищити та покращити роль регулювання і нагляду для здійснення ефективної регуляторної та наглядової політики. Таким чином, для забезпечення платоспроможності страховиків та фінансової стійкості страхової системи України центральним завданням наглядового органу є формування якісної системи пруденційного регулювання, яке б базувалося на реальній оцінці ризиків діяльності страхових організацій.

Література:

1. Insurance Core Principles and Methodology, International Association of Insurance Supervisors, October 2003 [Electronic resource] / International Association of Insurance Supervisors. — Access mode: <http://www.iaisweb.org/Insurance-Core-Principles-material-adopted-in-2011-795>
2. Paul Sharma. Prudential Supervision Of Insurance Undertakings, Technical report // Conference of Insurance Supervisory Services of the Member States of the European Union 2002. — 112 p.
3. Временко А. Пруденційні режими регулювання страхової діяльності [Електронний ресурс] / А. Временко // Офіційний портал "Фориншурер". — Режим доступу: <http://forinsurer.com/public/09/06/16/3791>
4. Шірінян А.В. Європейський досвід фінансового регулювання страхового ринку / А.В. Шірінян, С.А. Лондар // Наукові праці НДФІ. — 2011. — № 1 (54). — С. 89—102.
5. Розпорядження Держфінпослуг "Рекомендації щодо аналізу діяльності страховиків" від 17.03.2005 р., № 3755 [Електронний ресурс]. — Режим доступу http://expert-rating.com/data/upload/PI-ratings/rk_gosfinuslug_3755_strah.pdf

References:

1. International Association of Insurance Supervisors (2003), "Insurance Core Principles and Methodology", available at: <http://www.iaisweb.org/Insurance-Core-Principles-material-adopted-in-2011-795> (Accessed 12 October 2016).
2. Sharma, P. (2002), "Prudential Supervision of Insurance Undertakings, Technical report", Conference of Insurance Supervisory Services of the Member States of the European Union, 112 p.
3. Vremenko, L. and Korvat, O. (2009), "Prudential regulation of insurance regimes" Forinsurer, [Online], available at: <http://forinsurer.com/public/09/06/16/3791> (Accessed 12 October 2016).
4. Shirinian, L.V. and Londar, S.L. (2011), "European experience financial regulation of the insurance market" Naukovi pratsi NDFI, vol. 1 (54), pp. 89—102.
5. The National Commission for State Regulation of Financial Services Markets (2005), "Order of the National Commission for State Regulation of Financial Services Markets "Recommendations for the analysis of insurers", available at: http://expert-rating.com/data/upload/PI-ratings/rk_gosfinuslug_3755_strah.pdf (Accessed 12 October 2016).

Стаття надійшла до редакції 12.10.2016 р.